

Valvasorjevi potomci na Kogu in v Ormožu

Pred nami je zanimiv prispevek našega rojaka, slovenskega astronoma, pedagoga, nekoč profesorja na Šentviški gimnaziji, sedaj sodelavca ARSO, skratka, enega izmed mnogih prleških intelektualcev, s katerim se lahko Prlekija upravičeno postavi ob bok slovenskim razumnikom. Zorko Vičar (1962), rojen na slikovitem, vinorodnem Kogu (Jastrebcu, Sv. Bolfenku), je obiskoval osnovno petrazrednico na Kogu, nato višje razrede OŠ v bližnjem Miklavžu pri Ormožu. Vedoželjnost po znanju, razumevanju malega človeka, kot tudi ljubezen do ljudi in stvarstva – tam "bogu za hrbtom", kjer se stikata umetni ločnici dveh istovetnih ljudi, je, kot nalašč, našel na ljubomerski gimnaziji. Po tej prvi resni izkušnji ga je pot vodila v belo mesto, tja, kjer je svet v popolnem nasprotju s sanjavo, od centra moči in Boga pozabljeno Prlekijo! Vičar je Prlek, s trezno razmišljajočim etosom, pedagoškim erosom ter pokončnimi in jasnimi stališči do mnogih teorij nastanka Slovencev, slovenstva in slovenskega naroda. Opredelitev do teorij velikega Kranjca, Kopitarja in Prleka Miklošiča ga uvršča med klene Slovence, zato je njegova bit nasploh razprta med iskanjem resnice, domom in svetom. V letih 2008/09 je preko obeh vlad (Janševe in Paborjeve) uspešno izpeljal projekt »Teleskop za vsako šolo« in tako je 400 let po prvih Galilejevih astronomskih opazovanjih večina slovenskih šol končno, sploh prvič, prejela spodobno astronomsko opremo – teleskope (videti je vedeti).

Polkmečko-delavska družina, kot tudi rojstni kraj z burno zgodovino in s Prlekijo, ga je zaznamovala v smislu razumevanja okolja, iz katerega izhaja (glej njegovo zanimivi spletno stran: HTML Album družine Vičar). Tako nas njegova arhaičnost in poznavanje lokalnih razmer, dogodkov ipd. spremlja na vsakem koraku. Z velikim veseljem se je odzval prošnji zgodovinarja Borisa Golca za pomoč pri pisanju njegove študije o Valvasorjevih potomcih. Le-ti so imeli svoje posestvo, med drugim tudi na Kogu. Da bi Golčeva študija bila odzivnejša in zanimivejša med prleškimi rojaki, je Zorko Vičar pripravil v nadaljevanju zanimiv prispevek na to temo. Tukaj nam avtor predstavi tudi nekatere zanimivosti, ki so bile nekdaj znane samo v njegovem domačem okolju. Prav zaradi tega bo knjiga avtorja Borisa Golca o Valvasorjevih potomcih še bolj brana in zanimiva. (F. Krnjak)

Namesto voda

Od alkoholika in razsipneža Ludvika Koflerja mlajšega (1876, Gradec – 1914, Kog) nazaj v zgodovino do njegovega znamenitega prednika, genija in garača, polihistorja Janeza Vajkarda Valvasorja (1641, Ljubljana – 1693, Krško). Iz Malega Koga v Kraljevo družbo – London.

Zgodovinar dr. Boris Golec je 25. 10. 2018 pri založbi ZRC SAZU izdal imenitno knjigo »Zadnji Valvasorjevi potomci na Slovenskem: med domoznanstvom, nostalgijo, politiko, umetnostjo in evtanazijo«.

Dr. Boris Golec je slovenski zgodovinar, rojen 4. septembra 1967 v Trbovljah. Po končani celjski gimnaziji se je vpisal na študij zgodovine na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani in leta 1992 diplomiral, leta 1997 magistriral in 2000 doktoriral. Za doktorat je prejel zlati znak ZRC SAZU. Od leta 2001 je zaposlen na Zgodovinskem inštitutu Milka Kosa ZRC SAZU. Leta 2001 je bil imenovan za docenta in od tedaj na ljubljanski filozofski fakulteti honorarno predava arhivistiko.²

Kar greh bi bil, če vsaj nekaj drobcev novih zgodovinskih spoznanj o življenju Valvasorjevih potomcev ne bi predstavili v tem zborniku, saj jih je nekaj izmed njih živelo kar med našimi dedki in babicami (moja stara mama je poznala vsaj dva potomca). Na Kogu so v Kofler-Breznikovi domačiji celo ohranili neprecenljivo zbirko slik nekaterih polihistorjevih potomcev (večino slik je po posredovanju umetnostnega zgodovinarja in konservatorja dr. Franceta Steleta leta 1934 odkupil Narodni muzej v Ljubljani).

¹ Zorko Vičar, Ljubljana.

² Vir: https://sl.wikipedia.org/wiki/Boris_Golec

Tekst, poleg navajanja zgodovinskih dejstev (imen, letnic, krajev) o Valvasorjevih potomcih, vsebuje tudi kratke refleksije, glede na kontekst časa obravnavane osebe in tudi primerjave s trenutnimi in polpreteklimi zgodovinskimi silnicami. Zakaj je, recimo, Valvasor tako dolgo ostal v senci zanimanja slovenske zgodovinske stroke – čeprav se je skoraj vsak, ki je imel pet minut časa, skliceval na njegovo izjemno zapuščino – neprecenljive tekste, slike, študije. Čeprav so, gledano iz perspektive današnjega časa, njegove mojstrovine polne vraževerja, a so le-ta v resnici zgolj dekoracije na do danes še nepreseženi mojstrovini *Slave vojvodine Kranjske*, originalni naslov je *Die Ehre deß Herzogthums Crain ali tudi The Glory of the Duchy of Carniola* v angleščini. Leta 1903 so Valvasorju sicer odkrili monumentalni spomenik v takrat kranjski prestolnici, a žal danes do njega ne vodi nobena direktna pot, skrit je za neurejenim grmovjem (v parku, vidno v aplikaciji googlemap) – čisto odmaknjen od ljudi. Žal je tako v Sloveniji.

Treba je poudariti, da je približno do leta 2007 v Sloveniji celo veljalo, da nobeden od Valvasorjevih otrok ni imel potomcev, ki bi nadaljevali njegov rod (čeprav so še pred dobrimi 100 leti živeli med nami). To samo kaže, kako hitro se lahko zgubijo družinske vezi, na drugi strani pa, kako je naša zgodovina zadnjih 100 let ostala izolirana od sveta, v krču ideoloških in kulturnih omejitev države, ki nas je od leta 1918 obravnavala kot vojni plen (iz ene ječe narodov smo prišli v drugo ječo), ko se določenih tem sploh ni smelo odpirati ali so bile na stranskem tiru. Tako so leta 1934 dijaki celo morali trgati liste iz učbenikov, kjer je bil zapisan odlomek iz Cankarjevega Kurenta – Raj pod Triglavom. Leta 1933 pa so morali otroci izrezati iz beril tekst Ivana Cankarja »Moja domovina«. Jugoslovanska (beograjska) oblast je tedaj zapisala, da se mora v učbenikih jasno zapisati, odražati, da smo: »poseljeni z enim narodom (jugoslovanskim s srbskim jezikom) iste kervi in jezika, enakih misli in hotenj.«³ Tega še dunajska oblast ni zahtevala, saj smo si v donavski monarhiji že izborili pravico do lastnega jezika. V posmeh zgodovine pa so prav s podobnimi besedami in dejanji v letih 1941–1945 na Štajerskem grozili in divjali blazneži nacistične Nemčije. Kako podobno današnjim pritiskom na Slovenijo. Tudi t. i. skupna šolska jedra iz povojne druge Jugoslavije so v bistvu bile nadaljevanje beograjske hegemonije nad Slovenijo – in, ali je danes kaj drugače? Koliko otrok in odraslih pa danes pozna Cankarjeva teksta »Raj pod Triglavom« in »Moja domovina«? In koliko otrok pozna Valvasorja?

Staro je spoznanje, da življenje samo piše najbolj napete in sočne romane in prav to nam v strnjeni obliki ponuja dr. Boris Golec v res skrbno zbrani dokumentaciji izjemnih zgodb Valvasorjevih potomcev. Med drugim, na strani 113, poda dobesedno filmsko zgodbo, dramo topniškega majorja barona Ferdinanda Dienersperga, strica našega kogovskega »antijunaka« Ludvika Koflerja mlajšega. Ferdinand Dienersperg je hotel kot zadnji iz družine Dienersperg nadaljevati svoj rod. Tega si je nadvse želel – a se je za poroko odločil komaj pri svojih 55-ih že zelo bolehnih letih. Poroko je tako celo moral odobriti sam ogrski pravosodni minister. A kaj, ko je gospod Ferdinand umrl le nekaj ur po poroki – na sam poročni dan (v poročno matično knjigo se zaradi paraliziranosti ni mogel več sam podpisati). Ta tragična in hkrati romantična zgodba je odmevala v časopisih po vsej Evropi – šla je za med.

Kot bomo videli, so življenjske zgodbe Valvasorjevih potomcev v bistvu bivanjske resnice za vse nas – recimo: da brez otrok ni prihodnosti, da izobilje prej škodi kot koristi (velja tako za bogate kot manj bogate), da alkohol in mamila niso rešitev – so tragična poguba –, da je delo za sočloveka, domovino univerzalna vrednota, ki je zmeraj, vsaj dolgoročno, bogato poplačano. Hkrati pa tudi velja, da se življenje žal zmeraj ne izide po naših željah, da so otroci lahko čisto druga zgodba, kot si to želijo in za kar si prizadevajo starši, sorodniki, družba. Da nas lahko zapusti zdrav um in pristanemo v labirintu duševnega trpljenja. Da plačilo, če sploh pride, ne pride zmeraj v pričakovani količini ali za časa življenja, da je težko biti prerok v lastni hiši, vasi, deželi. A kot je zapisal že Cankar v Podobah iz sanj, velja: "Nobena solza ni bila pretočena zastonj, nobena kaplja krvi ni bila prelita zaman."

3 Odlomek je iz: <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-2TK30ZRD/dd45dcc3-3b1d-41d9-8f87-26edb0ba43e3/PDF> (stran 105).

V tem strnjenem razmišljanju se bomo posvetili predvsem tistim delom odlične Golčeve biografske študije, ki Valvasorjev rod navezujejo na Kog in Ormož (od strani 79 do 116), tudi na dragocene portrete polihistorjevih potomcev. Dr. Golec v uvodu na strani 7 pravi takole: »V trinajstih generacijah Valvasorjevih potomcev, kolikor se jih je zvrstilo do naših dni, najdemo celo vrsto zanimivih ljudi, od znanstvenikov, umetnikov in politikov vse do mučenca Katoliške cerkve in italijanske teroristke.«

V pričujoči monografiji je skupaj z njihovimi družinami predstavljenih tistih pet, ki so bili na Slovenskem vsak po nečem zadnji. Najstarejši, Franc vitez Gadolla (1797–1866), je zapustil občudovanja vreden, skoraj povsem neuporabljen rokopisni domoznanski opus. Častnika Antona Aleksa, barona Dienersperga (1820–1889) so pozabi iztrgali njegovi nedokončani spomini in portreti Valvasorjevih potomcev s Koga. Janez Nepomuk vitez Resingen (1812–1885) je bil prepoznavna javna osebnost na slovenskem Štajerskem. Skladatelj Rudolf von Weis Ostborn (1876–1962) iz Gradca, ki je v začetku 20. stoletja deloval v Ljubljani, je danes eden najbolj znanih Valvasorjevih potomcev. Najbolj tragična osebnost je bil mariborski Nemeč Karl Mayer (1890–1941), ki je kot psihični bolnik postal žrtev nacistične evtanazije in bil zadnji na Slovenskem živeči Valvasorjev potomec sploh. Od celotnega živečega potomstva je le en sam, graški psihiater Franc Mahnert (rojen 1958), vedel, kdo je bil njegov prednik. Vse ostale potomce je o tem direktno ali posredno obvestil dr. Boris Golec. Res izjemna gesta.

Pomen Janeza Vajkarda Valvasorja za Slovenijo

Portret Janeza Vajkarda Valvasorja (1641, Ljubljana – 1693, Krško).⁴

Najprej strnjeno opišimo pomen izjemnega Janeza Vajkarda Valvasorja za kulturo in zgodovino Slovencev, danes tudi za državo Slovenijo. Bil je kranjski plemič, polihistor (torej poznavalec mnogih področij), član Kraljeve družbe (Royal Society) v Londonu (članstvo je prejel leta 1687 za uspešno razlago hidravlike presihajočega Cerkniškega jezera – to je bil izjemen dosežek – njegovo originalno študijo, model, sem si imel čast ogledati v Kraljevi družbi). Bil je vojak, boril se je proti Turkom in seveda tudi velik domoljub, ki je za svobodo in slavo svoje domovine (Slava vojvodine Kranjske) zastavil vse svoje premoženje, a na koncu obubožal.

⁴ Vir: wiki.

Objavljeno z dovoljenjem Kraljeve družbe (Courtesy of the Royal Society). Izjemno prijazna knjižničarka Kraljeve družbe ga. Joanna Corden in g. Rupert Baker sta nam predstavila (28. maj 2010) bisere Valvasorjeve intelektualne zapuščine, originale njegove razprave ob sprejemu v RS, skice presihajočega Cerkniskega jezera, zapise sprejema v Kraljevo družbo in. (Foto: Zorko Vičar).⁵

Treba je poudariti, da je prav astronom Halley (z njim si je Valvasor redno dopisoval) predstavil Kraljevi družbi fizični model presihajočega Cerkniskega jezera, seveda po Valvasorjevih skicah in opisih. Po njem poimenovan »Halleyjev komet« je do danes ohranil Halleyjevo ime živo, kot sinonim za astronoma. Valvasor je umrl nekaj let pred Halleyjevim obiskom ozemlja današnje Slovenije, tako da se njuno željeno srečanje ni nikoli uresničilo. Halley je med letoma 1701 in 1703 večkrat obiskal Ljubljano, Trst in druge kraje tega območja, s skrivno misijo iskanja primerne pristanišča za angleško mornarico (razlog – španska nasledstvena vojna). Ta ideja se nikoli ni realizirala – po uspešnem napadu Angležev in Nizozemcev na Gibraltar, leta 1704, pa je bila popolnoma opuščena. Zanimivo – status Gibraltarja še danes ni rešen.

Polihistoričsko delo (enciklopedija) Slava vojvodine Kranjske, ki je izšlo leta 1689 v Nürnbergu, velja za njegovo najpomembnejše delo in še danes za enega najpomembnejših zgodovinskih in znanstvenih opisov velikega dela naše domovine Slovenije. Pri tem izjemnem dosežku so mu strokovno pomagali tudi prijatelji – brez prijateljev torej ne gre, a nobeno kosilo ni zastoj. Slava vojvodine Kranjske zajema 4 sklope, od katerih je vsak razdeljen na 15 knjig. Skupaj ima delo 3532 strani, 24 prilog in kar 528 bakrorezov vedut naše domovine, trgov, mest, gradov – tudi navad, prizorov vsakdanjih opravil ter podob naših prednikov, njihovih noš. Valvasor je predstavil Kranjsko z vidika več ved: zgodovine, geografije, fizike, topografije, medicine, etnologije, biologije, geologije... Danes je to neprecenljiv vir za študij in razumevanje življenja ter narave naših prednikov, tudi za razumevanje nas samih.

Zaradi visokih stroškov tiska je bil Valvasor prisiljen prodati grad Bogenšperk, knjižnico in rojstno hišo v Ljubljani, nakar se je preselil v Krško, kjer je v obdobju enega leta tudi umrl. Koliko podobnih žrtvovanj, odrekanj za znanost, domovino, za ljudi in državo pa srečamo danes? V bistvu naša domovina nikoli ni bila ravno mila do ljudi (za časa njihovega življenja), ki so se zanjo razdajali – no, po smrti se jim je lažje in ceneje oddolžiti. Valvasor je (bil) upodobljen na bankovcu za 20 SIT.

Zanimiv je zgodovinski pojav, da so s »Slovensko pomladjo 1988–1992« – ko je Slovincem končno uspelo zbrati pogum in dovolj enotnosti preseči stare razlike, zamere in se osamosvojiti, ustanoviti državo –, na dan privreli tudi velikani slovenske zgodovine: Trubar, Vega, Vodnik, Plečnik, Valvasor, Kopitar, Cankar, Prešeren, Ivana Kobilica, Gallus, Jakopič, Maister, odkrili smo imenitne Slovence po svetu ali ljudi, ki so nam pomagali, čeprav niso bili Slovenci ... Pogrešal sem, recimo, večjo promocijo izjemnega Jožefa Stefana (po njem se imenuje zakon o toplotnem sevanju – edini poimenovan po kakem Slovincu – je tudi prvi na svetu pravilno izračunal temperaturo površine Sonca, zvezde, ki nam daje življenje) in še koga. A s časom, ko se utemeljitelje slovenske identitete,

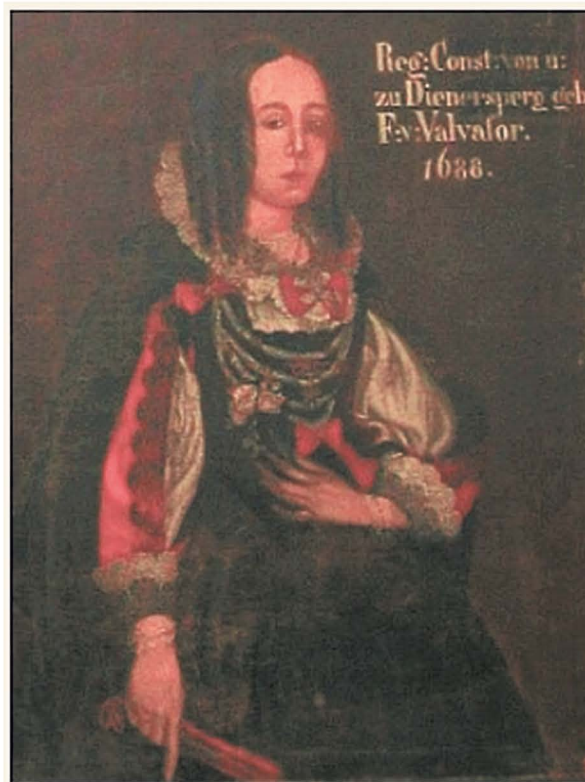
⁵ london_astro_adv_28_30maj2010_26.jpg, london_astro_adv_28_30maj2010_24.jpg

kulture, znanosti, države sistematično odriva na stran, na rob – ko v njih vladajoči sloj več ne vidi vzornikov, šokantno, celo odveč so jim –, smo spet postali šibki. O tej šibkosti recimo zgovorno priča eksodus na tisoče mladih ljudi iz Slovenije in oblastniki se tega celo veselijo (vemo pa, da prava mama najprej nahrani otroka). Tukaj se tudi kaže določena podobnost med Slovenijo in usodo Valvasorjevih potomcev. Brez mladih ni prihodnosti in v Sloveniji tako tudi ni več nobenega Valvasorjevega potomca. Po letu 1918 je z ozemlja Slovenije tako ali drugače odšlo nekaj 100 000 ljudi – da ne omenjamo žrtev vojn in medsebojnega obračunavanja, nasilnih preseljevanj.

Vrnimo se k Valvasorju. Izjemen obseg in kompleksnost njegovega dela se kažeta tudi v tem, da je Slovenija zmogla prevod vseh knjig Slave vojvodine Kranjske v slovenščino komaj leta 2009. 15. aprila, ob 320. obletnici prve izdaje knjige, sta Zavod Dežela Kranjska in Javni zavod Bogenšperk na gradu Bogenšperk predstavila projekt celotnega prevoda knjige v štirih zvezkih. Glavni prevajalci iz nemščine so bili Doris, Božidar in Primož Debenjak, iz latinščine Aleš Maver, pobudnik, urednik in vodja projekta pa je bil Tomaž Čeč. Prevod je v celoti izdal Zavod Dežela Kranjska in pripravil tudi zbornik strokovnih študij, *Studia Valvasoriana* (urednik Janez Weiss), ki je izšel konec leta 2014. Čestitke in poklon vsem za ta izjemni projekt, za neprespane noči, pekoče oči, za ure in ure, leta dela. A sam prevod še zmeraj ni (tudi cenovno ne) dostopen sleherniku – in to v dobi svetovnega spleta.⁶ Vsekakor bi država lahko prispevala prevajalcem in urednikom manjkajoči, res zasluženi denar, in »Slavo« preko svetovnega spleta odprla vsem na voljo in v veselje. Saj velja, denar, vložen v raziskave in le-te dosegljive širši javnosti, se povrne vsaj petkratno.

Valvasor in njegovi potomci

Povežimo Valvasorja z današnjim časom preko njegovih potomcev. Začnimo s pomembnim podatkom – Valvasor je preživel svoje otroštvo skupaj s šestnajstimi brati in sestrami. Poročil se je s trinajstletno Ano Rozino Graffenweger, s katero je imel devet otrok, med njimi hčer Marijo Sidonijo, Maksimiljano Kordulo, Ivano, Ano Terezijo, Janeza Ludviga, Volka Engelberta, Franca Jožefa. Pet otrok je umrlo zelo zgodaj, nakar je ob porodu zadnjega otroka leta 1687 umrla še žena Rozina. Dobra polovica njegovih otrok je sicer pomrla že v otroštvu, tako da jih je odraslo šest. Vsi trije sinovi iz prvega zakona so se kot redovniki »poročili s cerkvijo«, tri hčerke pa s plemiškimi vdovci in sinovi, živečimi v širši okolici Krškega, kjer je svojo življenjsko pot sklenil tudi njihov oče. Valvasor se je poročil še enkrat, in sicer z baronico Ano Maksimilo Zetschker iz Vrhovega. Z njo je imel še štiri otroke, trije izmed njih so bili sin Franc Engelbert, hčeri Katarina Franciska ter Regina Konstancija (to je naša junakinja, ki je tudi nadaljevala rod, rojena ok. 1690 neznano, kje, umrla leta 1755 v Novem mestu, poročena Dienersperg). Istega leta, ko je bil krščen njegov zadnji otrok Franc Engelbert, je Valvasor umrl, in sicer

Regina Konstancija Dienersperg, roj. Valvasor ok. 1688. (letnica na sliki ni gotova). Slika najmlajše Valvasorjeve hčerke Regine (ok. 1689/92 neznano, kje – 1755, Novo mesto) je najdena na Kogu v Kofler-Breznikovi domačiji.

⁶ Glejte cene: <http://slava.naveza.com/index.php/o-prevodu/vsebina-prelistaj-knjige>.

leta 1693 v 52. letu starosti v Krškem. Pokopan naj bi bil v družinsko grobnico grajske kapele na Mediji.

Na najmlajšo polihistorjevo hčerko se je po spletu naključij za več kot 300 let skoraj povsem pozabilo (Slava vojvodine Kranjske je, skupaj s podatki o njegovi družini, izšla pred njenim rojstvom in tako Regina ni bila zapisana med Valvasorjevimi potomci rodovnega debla v IX. knjigi, kar je mnoge zavedlo glede potomstva). Tudi letnica na sliki, 1688, je nekoliko napačna. Je (približna) letnica rojstva in ne čas nastanka slike. Valvasorjeva zadnja žena (mati Regine) je bila baronica Ana Maksimila Zetschker iz Vrhovega.

Izjemen genealog Johann Baptist Witting (1855–1924) je izdal genealoške podatke o kranjskih plemiških družinah v razpravi *Beiträge zur Genealogie des krainischen Adels* (1894 in 1895). »Kogovsko« Regino Konstancijo Dienersperg, roj. Valvasor, je našel eksaktni Witting v rokopisnih genealogijah kranjskega plemstva v Deželnem muzeju v Ljubljani. Dr. Golec poudarja, da proučevalci zgolj Valvasorjevega življenja hčerke ne bi tako zlahka našli, saj se ime Regine Konstancije (roj. Valvasor) pojavlja le v rodovnikih njenih dveh mož in potomcev. Rokopisni rodovnik Valvasorjevih pa žal ne zajema celotne polihistorjeve družine, temveč le eno od rodbinskih vej. Witting je torej bil nadvse uspešen – našel je Regino in sedaj pričakujemo nove raziskave? A spet se »čudežno« zgodi prezrtje Regine (njena podoba je sedaj že na Malem Kogu). 100-letno ignoriranje ali prezrtje Wittingovega odkritja pri zgodovinarjih je tako poglobljen razlog, da je Valvasorjevo potomstvo tako dolgo ostalo neodkrito. Tukaj pa nastopi dr. Boris Golec, ki se zakoplje v rodovnik, arhive, splet, ostale vire in razreši uganko Valvasorjevega potomstva. V veliko pomoč mu je seveda kogovska Regina in portreti njenih potomcev, ki so potrditveni ključji do razrešitve rodovnika.

Valvasorjeva družinska veja, ki vodi na Kog

V osmih korakih, od Janeza Vajkarda Valvasorja, rojenega 1641, do potomca Ludvika Koflerja, ki je svojo pot končal na Kogu leta 1914, bomo poimensko, kronološko in geografsko preleteli tisto vejo Valvasorjevih potomcev, ki so naše kraje posredno povezali z Valvasorjem in ki so kot po čudežu ohranili slike njegovih potomcev. Prav med nami je tako živela podoba odrasle hčerke Regine Konstancije, ki jo je oče Vajkard videl le kot majhno punčko, v bistvu dojenčico.

Strnjen kronološki in geografski pregled manjšega dela Valvasorjevih potomcev

1)

Janez Vajkard Valvasor

(maj, 1641, Ljubljana – 16. november, 1693, Krško)

Njegova druga žena je Ana Maksimila, rojena Zetschker, Vrhovo

2)

hči

Regina Konstancija Valvasor, por. Dienersperg

(ok. 1689/92 neznano, kje – 1755, Novo mesto)

3)

vnukinja

Jožefa Katarina pl. Dienersperg, por. pl. Dienersperg

(1712, Volavče pri Šentjerneju – 1769, Ponikva)

4)

pravnik (skupni prednik vseh današnjih Valvasorjevih potomcev)

Avguštin, baron Dienersperg, imel je sedem otrok

(1742, Ponikva – 1814, Zg. Lanovž, Celje)

Avguštin, baron Dienersperg, je imel sedem otrok. Mi se bomo osredotočili na sina Franca, na vejo, ki je povezana z Ormožem in s Kogom, in delno na hčerki Barbaro, por. pl. Gadolla, in Terezijo, por. pl. Resingen (zgolj hčerki namreč imata še danes potomce).

5)

sin (Avguština, barona Dienersperga – AbD)

Franc Ksaverij, baron Dienersperg, imel je šest otrok, a je njegova veja izumrla

(1773, Dobrna – 1846, Gradec)

6)

vnuk (AbD)

Anton Aleksander, baron Dienersperg

(1820, Dobrna – 1889, Ormož)

7)

pravnukinja (AbD)

Antonija Marija, baronica Dienersperg

por. Kofler

(1855, Gradec – 1908, Kog pri Ormožu)

8)

prapravnuk (AbD)

Ludvik Kofler

(1876, Gradec – 1914, Kog pri Ormožu)

Posvetimo se torej opisu poti potomcev do Ormoža in Koga in verige »naključij«, ki so obvarovale izjemne podobe (slike) Valvasorjevih potomcev pred uničenjem. Če bi namreč slike ostale na Kogu, bi po drugi svetovni vojni bile za zmeraj izgubljene – kot tistih nekaj, ki jih je še ostalo v Kofler-Breznikovi domačiji. Kogovska družinska veja Dienersperg Kofler, ki se je končala z zadnjim potomcem v Sloveniji z Ludvikom Koflerjem, ki je končal svojo življenjsko pot brez lastne družine, brez kake vidne sledi lastnega udejstvovanja, se tako zdi kot manj uspešna in zato nepomembna. A je res nepomembna? Na prvo žogo torej Koflerjevi izpadejo kot suha veja na drevesu Valvasorjevih potomcev. Pa vendar so naredili nekaj veličastnega. Ohranili so zbirko slik svojih prednikov, ki je bila drugim, recimo uspešnejšim sorodnikom, očitno odveč (po smrti se namreč za zbirko nobeden od sorodnikov ni zanimal – res pa je tudi, da se je povezanost sorodstva zaradi časovne in geografske oddaljenosti že zelo skrhalo). Tukaj se tudi postavi večno vprašanje, kako se meri uspešnost posameznika, družine, neke generacije. Lahko se meri po duhovni, materialni, biološki zapuščini. Koflerjev rod se tako vseeno lahko oceni kot uspešen. Lahko bi tudi rekli sreča, da je oče Ludvik starejši živel nekaj mesecev dlje od sina, do te zgodbe še

pridemo.

Zagotovo se že iz Valvasorjevega primera razbere, da so otroci v bistvu največ, kar lahko damo temu svetu kot doto, lahko tudi posredno – delo za mlade. Veselje do življenja je praktično edino, kar na koncu šteje, je edino, kar nas dela ljudi, kar daje smisel našim prednikom in nadaljuje zgodovino. Valvasor je bil, kot smo že omenili, iz izjemno številne družine (16 bratov in sester) in tudi sam je imel veliko otrok (iz obeh zakonov 13) in nihče takrat ni videl v velikih družinah česa slabega. Obratno, otroci so zagotovilo prihodnosti in smisla – to dokazujejo tudi prišleki, ki zadnja leta intenzivno prihajajo v Evropo. In zagotovo velja, da preskromne in razbite družine pomenijo zaton vsake kulture – tudi konec nekajtisočletne Evrope, kot jo poznamo danes. Šele hči Regina Konstancija, kot predzadnji Valvasorjev otrok, je uspela nadaljevati Valvasorjev rod, ki danes šteje že več kot 110 potomcev od vseh vsaj 260 rojenih.

Kogovski Ludvik Kofler pa je bil, nasprotno od Valvasorja, edini otrok Antonije Marije, baronice Dienersperg, por. Kofler, in hkrati samski (alkoholik in razsipnež) in tako se je končala še ena izmed vej Valvasorjevega drevesa. Valvasorjevo potomstveno slikovno in pisno zapuščino je tako, skupaj z domačijo, odkupila družina Breznik (ga. Zofija Amalija) preko Koflerjevega zdravnika Špešiča leta 1915. Zdravnik iz Središča ob Dravi dr. Jožef Špešič je namreč za kritje stroškov zdravljenja družine Kofler dobil v last njihovo celotno posest. In Breznikovi družini gre enaka hvala, da je v slikah čisto tuje družine videla dragocen spomenik naše preteklosti (zaradi zadolženosti je videla tudi denar, a to je življenje) – lahko bi slike in rokopise zavrgli, sežgali, kot se je to žal zgodilo v mnogih drugih primerih.

Kofler-Breznikova domačija, Kog, 2016.

Srednja biša v prvem planu je Kofler-Breznikova domačija, kjer sta prebivala zadnja Valvasorjeva potomca na Slovenskem iz veje Dienersperg – Kofler, in sicer Antonija Marija, baronica Dienersperg, por. Kofler (1855, Gradec – 1908, Kog) in njen sin Ludvik Kofler (1876, Gradec – 1914, Kog). V tem idiličnem kotičku Malega Koga so se tako čudežno obranile slike Valvasorjevih potomcev in dragoceni zapisi (foto: Zorko Vičar).

Kdo sta bila Ludvikova starša?

Oče Ludvik Kofler starejši (rojen leta 1843) je bil mlinarjev sin, sicer tudi veleposestnik na Kogu. Ludvikov oče Ferdinand je bil poročen z Marijo, rojeno Fleischman. Živel so na Ptujcu.

Ludvikova mama pa je bila Antonija Marija, baronica Dienersperg, por. Kofler (1855, Gradec – 1908, Kog), bila je šesta zaporedna Valvasorjeva potomka. Baroničino poroko s "plebejskim sodeželanom" je zagotovo zakrivilo Koflerjevo znanstvo z nevestino polsestro Margareto (ki pa ni izhajala iz Valvasorjeve veje), poročeno z znanim ormoškim odvetnikom dr. Ivanom Geršakom, sicer celih štirideset

let (1871–1911) stebrom slovenstva v tem obmejnem štajerskem mestecu. Nostalgija po štajerskem podežlju in gmotna stiska ali kar oboje sta v Ormož privedli tudi starše, to je Dienerspergove, ki so nato uradno do smrti prebivali pri Geršakovih. Baronica Charlotte Dienersperg je preminila leta 1882, baron Anton Aleksander (peti zaporedni Valvasorjev potomec, rojen 1820 v Dobrni) pa dobrih šest let pozneje, leta 1889 (njun grob in nagrobnik najdete še dobro ohranjen na ormoškem pokopališču). Tako so bili stari starši našega Ludvika mlajšega

v zadnjih letih blizu obema hčerkama. Geršakovi ženi, to je baroničini hčerki iz prvega zakona, in skupni hčerki Antoniji, poročeni s Koflerjem (rojenim leta 1843). Dienerspergova družina je vsaj do Antonijine poroke še živela na Dunaju. Antonija in Ludvik Kofler starejši sta se tako poročila na Dunaju 19. marca 1876. Antonijina starša Charlotte in Anton Aleksander, baron Dienersperg, sta se nato kmalu preselila v Gradec, a samo za nekaj let. Mladoporočencema Antoniji in Ludviku Koflerju se je tako 31. decembra 1876 rodil edini sin Ludvik Kofler mlajši še v Gradcu. Poročenca Kofler sta se s sinom preselila na moževo posest na Kogu najbrž okrog leta 1880, točnega datuma ne poznamo. Ker v to vejo Valvasorjevega potomstva seveda ne moremo šteti Geršakovih otrok, je bil tako njen zadnji člen Ludvik Kofler mlajši s Koga. Tudi Ludvikov stric Ferdinand, baron Dienersberg, častnik na Ogrskem, namreč ni imel potomcev. Ferdinandovo poroko pri 55-ih letih in smrt na dan poroke smo že omenili v uvodnih odstavkih – to je bila novica, ki je odmevala po vsej Evropi. Tudi Antonijin oče Anton Aleksander, baron Dienersberg, je najverjetneje večji del časa preživel na Kogu – saj so tam našli tudi njegovo pisno zapuščino. Pisal je pesmi, rad je tudi risal – imel je torej slikarsko žilico kot prednik Valvasor. Brezniki so njegovo zapuščino, kar je od nje sploh ostalo, skupaj z družinsko kroniko podarili ptujskemu mestnemu muzeju.

Povejmo še, da je Ludvikova mama Antonija Marija, baronica Dienersperg, poročena Kofler, v mladosti absolvirala petje na dunajskem konservatoriju. Časopis *Deutsche Wacht* (Nemška straža – izrazito nacionalistični časopis) iz Celja jo je leta 1884 označil kot operno pevko. O njeni karieri ni veliko poročil, razen z dobrodelnega koncerta v mariborskem gledališču leta 1884, kjer je izvajala dve dramatični ariji Beethovna in Verdija – ki pa baje nista ustrezali za tak tip koncerta. Na Kogu smo torej imeli konec 19. in začetek 20. stoletja operno pevko Antonijo Marijo, baronico Dienersperg (Valvasorjevo potomko), poročeno Kofler. A njena kariera ni bila ravno bogata. Dr. Golec na strani 111 zapiše: »Antonija v samoti Slovenskih goric vsekakor ni mogla izživeti svojih mladostnih sanj o velikih gostovanjih in pevski uspehih.« Recimo, da je v sebi imela nekaj Valvasorjeve ambicioznosti, a vprašanje je, če na njej primernem področju.

Moja stara mama Justina Rotar je še poznala baronico Antonijo. Povedala je zgodbo, kako fina gospa je bila, in da vsaj uradno ni marala bikovega mesa. Baronica Antonija je tako nekoč svojega hlapca poslala k mesarju in mu zabičala, da ja ne bi kupil bikovega mesa. A od vsega mesa je v mesnici ostala samo »bikova moškost«, ki jo je mesar ustrezno narezal in prodal baronici. In ne boste verjeli – baronica ni vedela, kaj daje v usta, a bilo ji je nadvse okusno. Hlapec je bil tako celo dodatno pohvaljen in tako so »Bolfenčanari« (Kogovčani) imeli še en razlog več, da so potešili svojo humoristično žilico na račun baroničinega prefinjenega okusa. Po takratnih popisih prebivalstva na Kogu je bila Koflerjeva družina edina, ki se je štela za nemško, a tudi oni so brez težav komunicirali v slovenskem jeziku – v narečju (tako se spomni moja stara mama). Moja mama Marija (rojena 1930) pa je kot otrok s svojo mamo Justino tudi obiskala Breznikovo domačijo. Bil je najbrž kakšen tečaj za kmečke žene in se tako še spomni velikih očarljivih slik, z okrašenimi baročnimi okvirji, ki so takrat še visele na stenah. Lahko, da je videla še kaj slik Koflerjeve (Valvasorjeve) zapuščine. Pravi, da je bilo kot v kakem gradu. Koflerjev grob je žal že dolgo zapuščen – ali v tuji lasti – bil je na spodnjem koncu pokopališča.

Vsekakor so se Koflerjevi vključili v vsakdanje življenje Kogovčanov, oboji so rabili drug drugega. Tako je Ludvik starejši bil tudi krstni boter kateremu izmed domačinov – izpričano v krstni matični knjigi Župnije Sv. Bolfenka na Kogu, leta 1899.

Kroniko družine baronov Dienersperg po Antonijini smrti (2. januarja 1908 na Kogu) sklene njen mož Ludvik starejši Kofler. V kroniki je navedel le osnovne podatke o ženi Antoniji in njenem bratu, kraljevem topniškem majorju Ferdinandu, baronu Dienerspergu. Zamolčal pa je, da se je Ferdinand tragično poročil in da sta imela z Antonijo sina Ludvika. Obstaja več ugibanj, zakaj je to storil. Morda mu je bilo nerodno zaradi nezavidljive sinove

in svakove usode. Razsipni samski sin Ludvik Kofler mlajši je umrl v 38. letu 12. februarja 1914 za vodenico, bil je Valvasorjev »petkrat-pravnuk«. Oče Ludvik Kofler st. jima je sledil na vaško pokopališče še isto leto, v katerem je izgubil nesrečnega edinca; v starosti 71 let je umrl 20. decembra 1914.

Da je bilo staršema zelo hudo, priča tudi dejstvo, da je sin Ludvik dvakrat dobil sodno imenovanega skrbnika, saj je bil zapravljivec, sicer bi zapil celotno posestvo. Zakonca Kofler sta bila do te mere skrbna, da vsaj za časa življenja nista zapravila kogovske posesti in da sta hranila – Antonija kot ena najbolj revnih Valvasorjevih potomk – kulturno zapuščino svojih prednikov. Zbirko slik Valvasorjeve hčerke Regine Konstancije, por. Dienersperg, in mnogih njenih potomcev (zadnji portret 15-letnega Ferdinanda Dienersperga je iz leta 1832) in tudi pisno zapuščino Antonijiniga očeta Antona Aleksandra, barona Dienersberga.

Ludvikove stare starše Charlotte in Antona Aleksandra, barona Dienersperga, smo že omenili, tudi njegovega strica topniškega majorja Ferdinanda, barona Dienersperga. Ponovimo še enkrat, da je bil Anton Aleksander, baron Dienersperg, vnuk Valvasorjevega potomca Avguština, barona Dienersperga, glejte seznam potomcev. Več podrobnosti najdete v Golčevi knjigi.

O zbirki slik, najdenih na Kogu

Zbirka slik je bila dokaj dobro ohranjena, preživela je veliko selitev, tudi prevoz na Kog – z vozom, seveda. Ko je leta 1931 na obisku na Kogu galerijo slik evidentiral umetnostni zgodovinar dr. France Stele, so stekli pogovori o njeni prodaji Narodnemu muzeju v Ljubljani. Po daljših pogajanjih je muzej večino slik tri leta zatem resnično odkupil.

Glavnino hrani danes Narodna galerija, manjši del (osem) še vedno Narodni muzej Slovenije, preostalih 5 do 7 manj vrednih slik, ki so ostale na Kogu, pa je izginilo po 2. svetovni vojni po nacionalizaciji Breznikove posesti. Od skupno 39 oljnih slik iz obdobja od konca 16. do prve polovice 19. stoletja, ki so leta 1934 prišle v ljubljanski Narodni muzej, jih večina upodablja člane Dienerspergove rodbine (15) in z njimi sorodstveno povezane Adelsteine (3–9), člane rodbine matere barona Antona Aleksandra. Z gotovostjo je mogoče trditi, da je na 6–7 Dienerspergovih portretih (eden je zdaj pogrešan) 8 ali 9 neposrednih potomcev Janeza Vajkarda Valvasorja. Za raziskovanje njegovega potomstva so portreti še kako pomembni, saj je bilo s pomočjo nekaterih datacij in navedb o starosti portretirancev mogoče rešiti več genealoških oziroma kronoloških zadreg. Še posebej pomembna je ugotovitev, da je na eni od oljnih slik Valvasorjeva najmlajša hči Regina Konstancija, por. pl. Dienersperg (okoli 1690 –1755), edina, ki je polihistorju dala potomstvo do današnjih dni in ki je vse do nedavna "čudežno" ostala prezrta.

Dr. Golec sklepa, da je najbrž šele France Stele prvi postal pozoren na deklinški priimek Valvasor na enem od oljnih portretov, ki jih je leta 1931 videl obešene po sobah Breznikovega doma. Tudi z letnico 1688 pod njenim imenom. Danes vemo, da gre za nekoliko napačno leto upodobljenkega rojstva in ne za čas nastanka slike, s čimer si Stele ni ne mogel ne znal pomagati. Vse kaže, da je portretiranka tedaj obveljala za "Valvasorjevo sestro", kot je leta 1990 po spominu izpričal Bogomil Breznik (1911–1999), ob Steletovem obisku na Kogu dvajsetleten študent. Portret Valvasorjeve "nesojene sestre" je bil kot portret pozabljene oziroma "izgubljene" hčerke predstavljen javnosti šele leta 2007, potem ko se je, brez povezave s polihistorjem, že prej pojavljal v literaturi. Pozabi ali uničenju ga je, tako kot druge slike s Koga, rešil splet srečnih naključij. Od nemoči Koflerjev preko denarne stiske Breznikov ter slednjič do dobre volje ljubljanskih humanistov in uradnikov, ki so glavnino zbirke leta 1934 še pravočasno spravili v polihistorjevo rojstno mesto in v ustrezno ustanovo, je peljal ključ do razrešitve Reginine uganke. Razbitje korpusa slik po 2. svetovni vojni je malenkost v primerjavi z dejstvom, da so nam Koflerji in Brezniki ohranili vizualne podobe polihistorjevih potomcev iz kar petih generacij, nastale od okoli leta 1738 do 1832.

Iz Golčeve monografije lahko razberemo, da je še ogromno rokopisne zapuščine Valvasorjevih potomcev neobdelane. To je lepa priložnost za univerze, dodatne raziskave in pisanje konstruktivnih diplom, magistrstev, doktoratov – priložnost za mlade, za Slovenijo, da se še bolje prepozna, osmisli skozi perspektivo zgodovine.

Janez vitez Gadolla

Valvasorjev pravnik Avguštin, baron Dienersperg (1742, Ponikva – 1814, Zg. Lanovž/Celje), je imel 7 otrok. Zagotovo si posebno pozornost zasluži Avguštinov vnuk Franc vitez Gadolla (Johann pl. Gadolla 1797–1866), graščak na Blagovni pri Šentjurju in Turnu pri Velenju.

Janeza viteza Gadollo poznamo predvsem iz slovenske glasbene zgodovine (omenjen je tudi v TV-nadaljevanki o skladateljih Ipavcih – 1976 upodobil Janez Albrecht – a takrat še brez vedenja o sorodstveni povezavi z Valvasorjem). V njegovi graščini je namreč po letu 1811 kot vzgojiteljica odraščajočih otrok službovala ovdovela Schweighoferjeva z Dunaja, katere hči Katarina se je leta 1814 v bližnjem Šentjurju omožila s tamkajšnjim ranocelnikom Francem Ipavcem in z njim zasnovala rodovino skladateljev Ipavcev. »Čudodelni padar« Ipavec je kmalu postal osebni zdravnik Janeza Gadolle in po izročilu naj bi bil njun odnos prijateljski. Janez vitez Gadolla je bil človek novih časov in izzivov, poskusil je srečo z rudnikom in uporabo ilovice v industrijske namene. Sicer pa je neizmerno užival v zbirateljski dejavnosti in druženju z ljudmi sorodnih pogledov. O živahnem življenjskem utripu na Blagovni, Gadollovi naravi in značaju, družini in družabnem okolju je v svojih dnevnikih pisal celo nadvojvoda Janez (Johann) Habsburški (1782–1859), brat cesarja Franca I., sicer znan predvsem po svoji nekonvencionalnosti in raziskovalnem duhu. Gadollove in njihov dom je spoznal v letih 1810–1812, ko je tri poletja zapored letoval v Rogaški Slatini, bil vsakič gost na Blagovni ter se tudi sicer večkrat zadrževal v družbi zakoncev Janeza in žene Barbare. Blagovnskega viteza Gadollo je označil kot pametnega, razgledanega in do vseh gostoljubnega moža, izvrstnega poznavalca okolice, lastnika lepe knjižnice in več zbirk.

Janeza viteza Gadollo upravičeno imenujemo tudi »mali štajerski Valvasor«. Sam je svojo dejavnost imenoval kar »domovinska zgodovina«. Slovenščino imenuje »windisch«, po letu 1849 pa večinoma »slowenisch«. Pri obravnavi srednjeveške in zgodnje novoveške zgodovine je uporabljal ime Vendi in ne Slovenci.⁷ Gadolla je v zapisu slovenskih imen uporabljal staro bohoričico, pozneje pa gajico, držal se je torej trenutno veljavnih pravil. Žal je njegova zapuščina ostala zgolj v rokopisnih neobjavljenih dokumentih.

Karl Mayer – zadnji Valvasorjev potomec na Slovenskem

Mariborski Nemec Karl Mayer (1890–1941) je bil vnuk Franca viteza Gadolle. Rojen je bil v učiteljski družini, ki je bila izrazito nemško usmerjena – učitelji pač morajo ubogati uradno politiko – ali pač ne? Iz prve svetovne vojne se je vrnil kot invalid in duševni bolnik, nato je živel večinoma v psihiatrični bolnišnici v Novem Celju (od tam tudi večina zanimivih informacij o Mayerju). Nemški okupatorji so ga leta 1941 s 357 drugimi bolniki poslali v smrt z evtanazijo v kraju Hartheim pri Linzu (uradno 2. julija 1941). To je bil zadnji Valvasorjev potomec na slovenskih

⁷ Podobno nas imenujejo tudi Madžari – poznamo tudi Beneško Slovenijo... Uradni slovenski zgodovinarji nočejo kaj veliko slišati o Venetih (Vendih) v povezavi s Slovenci. A danes je več ali manj jasno – genetske raziskave tako kažejo, tudi narečja, ledinska imena, toponimi Srednje Evrope da smo Slovenci in slovenščina plod mešanja staroselcev (t. i. Venetov, Keltoev ...) in prišlekov v zadnjih 2000 letih. Iz tega zornega kota moramo tudi razumeti različna zgodovinska poimenovanja Slovencev pri naših sosedih – naroda, ki uporablja slovenščino, pravljico dvojnino in ima v izjemno številčnih in bogatih narečjih ključne do večine evropskih jezikov, vključno do starega indijskega sanskerta. Slovenci recimo še uporabljamo samostalnika vedenje, veda (znanje, znanost). »Vede« so tudi zelo obširne zbirke verskih, filozofskih, literarnih besedil v starodavnem jeziku sanskrtu (zapisi iz Indije od 1700 let pr. Kr. naprej). Beseda vedeti ima korenine v glagolu videti – enako je v sanskrtu (vid – iz uṣeid – videti je vedeti). Slovenščina je v kombinaciji z narečji živi fosil sredi modernih jezikov Evrope. Naj tako še dolgo ostane.

tleh (kogovska veja je izumrla že leta 1914). Zanimivo, njegov zadnji civilni naslov v Mariboru leta 1934 se je glasil Valvasorjeva ulica, sam pa ni vedel, da je Valvasorjev potomec (po drugi vojni so to ulico preimenovali ...). V zdravniških zapiskih lahko preberemo, da je tudi njegova mama Elizabeta (Valvasorjeva potomka, Gadollova hčerka) bolehalo za težko melanholijo in umrla leta 1923. Več zanimivih podrobnosti najdete v Golčevi knjigi – sploh če vas zanima psihiatrija tistega časa.

Za konec omenimo še nekaj potomcev, ki živijo v tujini in niso del obravnavane rodoslovne knjige, ampak jih dr. Golec omenja v intervjujih. Zadnja izmed njih Inge (hčerka mučenca), ki je še govorila slovensko, je leta 1999 umrla v Avstraliji.

Marina Premoli

Ena najbolj znanih polihistorjevih potomk je Marina Premoli (1942), ki danes kot prevajalka živi v Rimu. V sedemdesetih in začetku osemdesetih let prejšnjega stoletja so jo v Italiji poznali kot senatorjevo hčer in razvpito skrajno levičarsko teroristko. Obsojena je bila na 15 let ječe. Med drugim ji je uspelo spektakularno pobegniti iz za rešetk, kar so leta 2009 upodobili tudi na filmskem platnu (*The Front Line*, *La prima linea*).

Josef Gadolla

Polkovnik Egon Ehrlich (1931) z Dunaja in pravnik dr. Herwig Brandstetter (1929) iz Gradca sta bila dejavna pri ohranjanju spomina na Ehrlichovega mrzlega strica, podpolkovnika Josefa Gadollo (1897–1945), Valvasorjevega potomca, ki ga je Avstrija v 90. letih začela odkrivati kot človekoljuba in protinacista. Žena Josefa Gadolle je bila Ljubljankanka. 5. aprila 1945 ga je namreč nemško vojaško sodišče obsodilo na smrt, potem ko je kot poveljnik vzhodnonemške Gothe (Nemčija, Thuringia) poskušal izročiti mesto ameriški vojski, da bi preprečil nadaljnje civilne in vojaške žrtve. Pred ustrelitvijo je izrekel svoje zadnje besede: »Da Gotha živi, moram jaz umreti!« Leta 2012 ga je Katoliška cerkev razglasila za mučenca, prvega z avstrijske Štajerske. Leta 2013 pa so mu v Gradcu odkrili spomenik, kopijo tistega, ki stoji v Gothi. Danes je gotovo najbolj znan Valvasorjev potomec. Njegova hči Inge (1926–1999), poročena Smith, ki je živela in umrla v Avstraliji, pa je bila zadnja polihistorjeva potomka z znanjem slovenščine. Rodila se je sicer v Avstriji – vendar materi Ljubljankanki in očetu, ki je imel izjemno spoštljiv odnos do Slovencev ter slovenskega jezika. Njena mama je bila Alma (rojena) Sampl. Gadolli so šteli poroko z damo, ki ni izhajala iz plemiške družine, za neprimerno – a se na te pritiske ni oziral.

Povzetek

Tako smo zaključili z izjemno strnjnim pregledom življenjskih zgodb nekaterih Valvasorjevih potomcev. Preleteli smo pisano paleto usod – od požrtvovalnega polihistorja, do pijanca, teroristke, duševnega bolnika, do podpolkovnika – oba zadnja našeta sta bili tudi žrtvi nacionalsocializma. Veliko je k razkrivanju človeških usod pripomogla tudi Valvasorjeva zapuščina na Kogu, kjer se je obranila slika Valvasorjeve hčerke Regine Konstancije Dienersperg, roj. Valvasor, in podobe njenih številnih potomcev, tudi zadnji kronološki zapisi izumrlih Dienerspergov. Ves ta trud umetnostnih zgodovinarjev, kronistov, uspešnih in manj uspešnih Valvasorjevih potomcev, tragičnih in junaških življenjskih zgodb je na koncu imenitno zbral in hkrati javnosti razkril zgodovinar dr. Boris Golec. Kar posebej šteje, pa je njegov presežek, da je potomce spet povezal med sabo, jih spoznal, seveda tudi s prednikom svetovljanom Valvasorjem, z nami, s Slovenijo.

V prenesenem pomenu besed smo na neki način mi vsi Valvasorjevi potomci – zagotovo duhovno zaradi njegove imenitne kulturne zapuščine. Nad vse raznolike življenjske zgodbe, usode nad 260 njegovih potomcev so na neki način podobne zgodbam mnogih naših družin.

Dr. Golec nam je tako povsem nepričakovano odkril družino Valvasor in še kako prav bi bilo, če bi izjemno zanimivo zapuščino, človeške usode, vključili v šolske programe vsaj na področju Slovenskih goric. Tudi turistično ponudbo bi lahko popestrili z mikavno navezavo na Valvasorja – recimo preko kulturnih poti Ormoža in okolice, replik slik njegovih potomcev na Kogu (podobno Regine Valvasor) – na zgodbo izjemnega slikovnega zaklada, odkritega prav na Kogu. Podobno velja za vse ostale velikane, ki so vsaj nekaj časa delovali na SV Slovenije (Cankar, Maister, Kojc), da ne omenjam ostalih lokalnih ustvarjalcev in ljudskega udejstvovanja, poguma. Recimo izjemno pogumnih žensk, mater, ki so na našem Jeruzalemu v »Babjem klancu« vaščane obranile pred roparskimi Turki, kot je to počel tudi Valvasor.

Take izjemne zgodbe, resnične usode velikánov in slehernikov naše preteklosti, kjer se vloge hitro menjajo, zmeraj znova pritegnejo radovedne ljudi ali jih naredijo še bolj vedoželjne. Hkrati pa širijo zavedanje o kulturnem bogastvu domovine Slovenije, mladim pa odstirajo pomen, dragocenost naših čudovitih krajev in s tem tudi dajejo prepotrben optimizem.

Še več takih pozitivnih zgodb, raziskovanj!

Ključne besede

Vičar, Valvasor, Kofler, Kog, Mali Kog, London, Golec, Dienersperg, Krško, Ormož, Regina Valvasor, Breznik, Gadolla, Karl Mayer, Premoli

Viri

Zadnji Valvasorjevi potomci na Slovenskem: med domoznanstvom, nostalgijo, politiko, umetnostjo in evtanazijo, dr. Boris Golec, ZRC SAZU, 25. 10. 2018.

Spletni viri

https://sl.wikipedia.org/wiki/Boris_Golec

http://nl.ijs.si/wiki/pub/Humanisti/ValvasorjevKrog/01_NEZNANO_IN_PRESENETLJIVO_O_ZIVLJENJU_DRUZINI_SMRTI_GROBU__IN_ZAPUSCINI_J_V_VALVASORJA.pdf

http://nl.ijs.si/wiki/pub/Humanisti/ValvasorjevKrog/05_VALVASORJEVO_NEZNANO_POTOMSTVO_DO_DANASNJIH_DNI_3_del.pdf

<https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi759993/>

<https://www.slovenskenovice.si/novice/slovenija/tudi-mucenec-teroristka-v-valvasorjevem-rodu>

https://heraldik-wiki.de/wiki/Johann_Baptist_Witting

http://www2.arnes.si/~gljsentvid10/drobci_iz_zgodovine_nebesne_mehanike.html

<http://levstik.si/?p=1494>

<https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-2TK30ZRD/dd45dcc3-3b1d-41d9-8f87-26edb0ba43e3/PDF>